

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI- KÖNYVTÁRA AZ 1917. ÉVBEN.

Az 1917-ik évben az Orsz. SZÉCHÉNYI-Könyvtár a fennálló rendkívül nehéz körülmények között, melyek az alkalmazottak munkaképességének fokozására előnyösen nem hatottak, igyekezett a színvonalat megtartani, a gyakori megbetegedések ellenére a használati időt változatlanul fentartani, ami a munkaképességet a legmagasabb mértékben igénybe vette. A könyvtár használata nem maradt a tavalyi mögött, sőt egyik-másik osztályát illetőleg nagyban fokozódott.

A gyarapodás tervszerű kiegészítésekkel nagymérvű volt. Különös figyelmet fordított a könyvtár kivált a háborús gyűjtemény gazdagítására, melynek darabszáma az év végén a 125.000-et meghaladta. Megkezdődött a minket közvetlenül érdeklő ausztriai, horvátországi és szomszédos országbeli hirlapok és folyóiratok rendszeres gyűjtése.

A nagymérvű gyarapodás az évek hosszú sora óta fenyegető mértékben mutatkozó helyhiányt a legnagyobbra fokozta, úgy, hogy ha rövid idő alatt e bajon alapos segítség be nem következik, a könyvtár kezelhetetlen túltömöttsége miatt csőd előtt áll; részben könyvtáron kívüli, részben a szomszéd utcákban bérelt helyiségekbe jut. Az egyes könyvtári szakok, polcok hiányában szétdarabolva, pótállványokra, szekrények tetejére, padlóra és a galériák járdáira helyeztetnek el. E példátlanul álló zsufolás következtében a kiszolgálást csak egy-két tájékozott szolga teljesítheti. Ez az állapot tehát eljutott azon lehetőség határáig, hogy az ország első közkönyvtárát — az olvasók és kutatók kizárásával ideiglenesen meg kell fosztani nyilvános jellegétől.

Mélyen gyászolja a könyvtár br. SZALAY Imrét, a Magyar Nemzeti Múzeum nyugalmazott igazgatóját, ki az intézet vezető-

sében a könyvtár érdekeire mindig különös figyelmet fordított és kinek igazgatása alatt a könyvtár hihetetlen mértékben gazdagodott.

Utóda dr. FEJÉRPATAKY László udv. tan., aki a SZÉCHÉNYI-Könyvtár éléről került b. SZALAY öfökébe, ez év derekán érte meg születésének hatvanadik és történetírói működésének negyvenedik fordulóját. A Magyar Nemzeti Múzeum tisztviselői karának meleg és valóban szívből fakadó üdvözlésében — melyen dr. HORVÁTH Géza udv. tan., múzeumi osztályigazgató volt az őszinte jókívánságok tolmácsa — a könyvtár tisztviselői szeretett vezetőjüket is ünnepelték. Volt egyetemi tanítványainak nagyszámú és érdemes gyülekezetében is — mely ugyancsak a múzeum igazgatói tanácstermében sereglett a jó és bölcs mester köré — számosan voltak a könyvtár egykori és mai munkaerői közül, akik az ünnepeltnek ez alkalommal átnyújtott szép és gazdag tartalmú emlékkönyv szellemi érdekeinek öregbítésében szintén megfelelő részt kértek, hogy ily módon is tanúságot tegyenek a kiváló oktatótól nyert útmutatások tudományos eredményeiről. Intézetünk nagyérdemű vezetője bizonyára jóleső emlékei közé fogja sorolni munkatársai szeretetének és ragaszkodásának ez ünnepi alkalommal kifejezésre jutott igaz megnyilatkozását.

A személyi változások során felemlítendő, hogy dr. HARASZTI Emil egyetemi magántanár, községi főreáliskolai rendes tanár a Magyar Nemzeti Múzeum megkeresésére a székesfővárostól az 1917/18. tanév tartamára szabadságot nyert, hogy a könyvtárban egy a Magyar Nemzeti Múzeumban létesítendő zenei gyűjtemény szervezésének előmunkálataival foglalkozzék.

Dr. ZSINKA Ferenc fizetéstelen segédőr a Vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr engedélyével és támogatásával török történelmi tanulmányai folytatására szeptember havában egy évi tartamra a konstantinápolyi magyar Történeti Intézetbe távozott.

A könyvtár folyóirata, a *Magyar Könyvszemle* korlátolt ivszámában, kettős füzetekben pontosan megjelent. Napvilágot látott a könyvtár leíró katalogusaiból a IV. kötet, mely dr. GULYÁS Pál feldolgozásában a magyar szépirodalomnak idegen nyelvekre lefordított termékeiről számol be.

Az elintézett hivatalos ügyek száma 500 volt (1916-ban 432, 1915-ben 392), a nyilvános olvasóterem látogatására jogosító jegy kiadatott 1600 db (1916-ban 1920, 1915-ben 2221).

A könyvtár osztályainak évi gyarapodása — beleértve a háborús gyűjtemény aprónyomtatványait és a hírlapszámokat, továbbá a Folklore-gyűjtés adalékait 186.423 db, (1916-ban 181.763 db, 1915-ben 205.256 db).

Vásárlási célokra 33.082.60 koronát, 15.884.41 német márkát, 5148.10 frankot, 178.15 hollandi forintot, 21 svéd koronát és 20 shillinget fordítottunk (és a Folklore Fellows 24.000 koronát).

Ez év folyamán a könyvtár helyiségeiben 15.127 látogató fordult meg (1916-ban 18.944) s 102.409 darabot (1916-ban 73.494) használt.

A látogatók közt 2836 (1916-ban 1814) kölcsönző 9820 (1916-ban 4206) darabot vett kölcsön.

I. *Nyomtatványi osztály.* A nyomtatványi osztály anyaga az elmúlt évben kötelespéldányokban 6834 db nyomtatvánnyal, ajándék útján 1056 db, vétel útján 2317 db, áttétel útján 41 db, hivatalos kiadvány 1 db, összesen 10.249 db, (1916-ban 8626 db, 1915-ben 12.656 db) nyomtatvánnyal gyarapodott. Ehhez a könyvtárilag már nagyrészt feldolgozott gyarapodáshoz járul még 19.332 (1916-ban 20.429) db nyomdai kötelespéldányként beküldött aprónyomtatvány, mely anyag természete szerint csoportosítva és évnegyedes csomagokban elrakva a következő módon oszlik meg:

1. Alapszabály	---	---	---	---	---	428 db
2. Falragasz	---	---	---	---	---	4954 "
3. Gyászjelentés	---	---	---	---	---	4110 "
4. Hivatalos irat	---	---	---	---	---	479 "
5. Műsor	---	---	---	---	---	810 "
6. Perirat	---	---	---	---	---	19 "
7. Szinlap	---	---	---	---	---	5360 "
8. Zárszámadás	---	---	---	---	---	2209 "
9. Különféle	---	---	---	---	---	963 "

A nyomtatványi osztály évi gyarapodása ezekkel együtt 29.581 (1916-ban 29.055) db. Megjegyzendő, hogy az apróbb-

nyomatványokból mindazok, melyek a háborús állapottal s az azzal kapcsolatos jótékonyági, gazdasági s közéleti viszonyokkal bármi tekintetben is összefüggnek, a könyvtárnak 1914-ben létesített háborús gyűjteményébe osztattak be, amiről alább történeti megemlékezés.

Vásárlási összeg volt 13.106'13 korona, 1798'65 márka, 21 svéd korona, 20 shilling.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát:

M. T. Akadémia; Kais. Akademie der Wissenschaften, Bécs; Államrend-
őrség; Államvasutak igazgatósága; Állatorvosi főiskola; Állattár; Arad sz. kir.
város közművelődési intézete; Aradvármegyei gazdasági egyesület; dr. BAJZA
József; dr. BÁTKY Zsigmond; BAUMGARTEN Ferencz; Belügyminisztérium; Berg-u.
Hüttenverwaltung, St. Joachimstal; Bibliotheka Dzier Wyborowych, Varsó;
BORBÉLY Sándor, Vác; Budapest székesfőváros statisztikai hivatala; Budapesti
ker. munkásbiztosító pénztár; Budapesti növendék-papság egyházirodalmi isko-
lája; CSIKI Ernő; CSOFJÁK Attila; dr. CZOBOR Alfréd, Kassa; DACHLER Anton,
Bécs; DABROWSKI J., Krakó; Délmagyarországi természettudományi társulat,
Temesvár; Délmagyarországi történelmi és régészeti múzeumtársulat, Temes-
vár; «Der Freimütige» szerkesztősége, Temesvár; dr. DIVÉKY Adorján; Duna-
melléki ref. egyházkerület főjegyzői hivatala; dr. ECKHARDT Sándor; «Egyen-
lőség» könyvkiadóhivatala; Egyetemi rektori hivatal, Budapest; Egyetemi
könyvtár, Kolozsvár; Egyetemi könyvtár, Uppsala; Egyetemi rektori hivatal,
Debreczen; Egyházmegyei hatóság, Veszprém; Egyházmegyei könyvtár, Vesz-
prém; Ekmans Universitetsfond, Uppsala; Eperjesi ág. hitv. evang. I. anya-
egyház; Érem és régiség-tár; ERNYEY József; dr. ERŐDI-HARRACH Béla; Érseki
iroda, Eger; Evangelikus elemi- és polgári leányiskola; dr. FABÓ Bertalan;
dr. FEJÉRPATAKY László; FELLNER Friedrich, Mainz; Ferencz-József orsz. rabbi-
képző intézet igazgatósága; gr. FESTETICH Pálné; FIRTOŠ Ferenc, Szászváros;
Főegyházmegyei hatóság, Esztergom; Földművelésügyi minisztérium; Földtani
intézet; dr. FRAKNÓI Vilmos; FREUND Luise, Charlottenburg; dr. GÁBOR Gyula;
GAGYI Jenő, Bukarest; GALANTAI Gyula; Germ. National-Museum, Nürnberg;
dr. GOHL Ödön; GOLL J., Prága; GÖNCZY Béla; GÖRGEY Albert; GRILL K.;
dr. GROSSMANN Zsigmond; dr. GULYÁS Pál; Gyakorló gyorsírók társasága; dr.
GYÖRFFY István; dr. GYULAI Ágost; Haléltani és szennyvíztisztító kísérleti
állomás; HALIS István, Nagykanizsa; Handelsministerium, Bécs; dr. HEINRICH
Gusztáv; dr. HÉNAP Tamás; HIERSEMANN C. W., Lipcse; Historisches Museum,
Bern; Hist. Verein für Steiermark, Grác; dr. HOFFMANN Edit; HOFFMANN
G. V. Berlin; dr. HOLUB József; dr. HORVÁTH Géza; Homoródszentpáli unitá-
rius lelkészi hivatal; Iglói ág. hitv. evang. főgimnázium igazgatósága; Irgal-
mas nővérek, Besztercebánya; Izraelita magyar irodalmi társaság; Jogakadémia,
Eger; Jogakadémia, Kecskemét; dr. JOÓB Lajos; József műegyetem; KADLEC

Károly, Prága; KÁLNICZKY Géza, Kassa; Cs. kir. katonai földrajzi intézet, Bécs; KELEMEN Béla, Székesfehérvár; Képviselőházi iroda; Kereskedelmi és iparkamara, Miskolcz; Kereskedelmi múzeum; KERESZTY István; KERTÉSZ Árpád; KETSKÉS Győző, Szekszárd; gr. KHEVENHÜLLER-Metsch és H. SCHLITZER, Bécs; M. KISS Lajos, Abrudbánya; KORÁNYI Antal, Kispest; gr. KORNIS Károly; Kungl. Humanistiska Vetenskap Samfundet, Uppsala; Kunstgewerb. Museum, Prága; Legfőbb állami számvevőszék; Légrády testvérek; dr. LENDL Adolf; LENDVAY Miklós; LOÓSZ István, Szabadka; Löw Immanuel, Szeged; LÖWINGER Adolf, Szeged; LUKÁCSY Imre, Dunavecse; Magyar heraldikai és genealogiai társaság; «Magyar Iparművészet» szerkesztősége; «Magyar Jogélet» kiadóhivatala, Magyar Nemzeti Múzeum néprajzi osztálya; Magyarországi Kárpát Egyesület, Igló; dr. MÁRKI Sándor, Kolozsvár; dr. MELICH János; Meteorológiai és földmágnességi intézet; Ministerie van binnenlandschezaken Hága; Minerva bizt. r. t.; MOLNÁR Dezső; Áll. munkásbiztosítási hivatal; Museum Carolino-Augusteam, Salzburg; Museum Francisco-Carolinum, Linz; NAGY Gyula; NAGY Sándor; Nagyszebeni m. kir. áll. elmeorvógyintézet; Nagyvárad város tanácsa; Nagyvárad áll. főreáliskola igazgatósága; Oeffentliche Kunstsammlung, Bazel; Ógyallai astrophysikai obszervatorium; Országos munkás betegsegélyző és balesetbiztosító pénztár Országos statisztikai hivatal; Paedagogiai könyvtár és tansermúzeum; Pécssegyházmegyei hatóság; Petőfi-társaság; PETRIK Géza; Pesti izr. hitközség; Pesti magyar kereskedelmi bank; PFELFER féle könyvkereskedés; Physikalisch-Medizinische Gesellschaft, Würzburg; POÓR Jakab; dr. PÖZEL István; Poseni tudományos társaság; Redakcia «Straze na Sione»; Redaktion der Neuen Heidelberger Jahrbücher; dr. RICHTER Aladár, Pozsony; dr. SCHAFARZIK Ferenc; SCHNEIDER Róbert; Schriftleitung des Zentralblatt der Bauverwaltung; Segesvári Teutsch-gimnázium; Siegenfeld Anton v., Bécs; «Siketmémák Közlönye» szerkesztősége, Vác; SIRLOSSY László; Statistische Zentralkommission, Bécs; Stefánia szegény gyermekkórház egyesület titkári hivatala; Szabadkai polgármesteri hivatal; dr. SZÁSZY István, Óbecse; Szepesi egyesület Budapesten; dr. SZINNYEI József; Szombati SZABÓ István; Temesvár sz. kir. város tanácsa; Thannhäuser Moderne Galerie, München; THOMSEN V. Fredensborg; Ujvidéki kir. ügyészség; Váci püspöki hivatal; VADÁSZY Ede, Czegléd; ifj. VAGNER Antal, Baja; VAJTCIZKY E., Czegléd; Vallás- és közoktatásügyi minisztérium; dr. VANGEL Jenő; dr. br. WLASSICS Gyula; dr. br. WLASSICS Tibor; M. kir. Zálogházak igazgatósága; Zentralstelle für soziale Literatur der Schweiz, Zürich; dr. ZOLTVÁNY Irén, Pannonhalma.

II. *Hírlaptár.* Gyarapódása kötelesepéldányokban 818 évfolyamnak 80.266 száma (ebből számonként küldetett be 14.280 szám), ajándék útján 9 évf. 2358 száma, vétel útján 2 évf. 96 száma, a könyvtárnak más osztályaiból való áttétel útján 10 évf. 461 száma. Az összes gyarapodás tehát 839 évf. 83.181 számmal (1916-ban 1326 évf. 97.316 számmal). A vásárlás összege 32 korona volt. Az ajándékozók névsora a következő:

Dr. DABROWSKY János, Krakó; Kis-Küküllő vármegye alispáni hivatala; a Nemzeti Casino; dr. PÖZEL István; dr. SZILÁGYI Lajos.

Az osztály olvasótermében az év folyamán 1724 olvasó 5308 kötet hirlapot használt (1916-ban 1457 olvasó 3514 kötetet), kölcsönzés útján 176 egyén 1081 kötetet (1916-ban 168 egyén 688 kötetet). A használatot megnehezítette az, hogy a hirlapoknak egy nagyobb részét 457 kötetet (1916-ban 373-at) a Múzeum épületén kívül levő bérhelyiségből kellett áthozni esetről-esetre.

Átnéztük az év folyamán 827 évf. 61.917 számát (1916-ban 1326 évf. 97.316 számát), céduláztunk 292 évf.-ot, köztük 16 új lapot, (1916-ban 448 évf. 37 új lapot), beköttettünk 310 hirlapot (1916-ban 622 kötetet).

III. *Kézirattár.* Gyarapodás ajándék útján: 7 újkori kézirat, 5 irodalmi levél, 2 film, 1 fényképmásolat és 1 vízfestmény. Összes gyarapodás 24 (1916-ban 1104) db. Vételre fordítottunk 748.50 koronát és 20.30 márkát. Ajándékaikkal a következők gazdagították a kézirattárat:

Dr. BETEGH István; a budapesti kir. törvényszék elnöksége; a budapesti kir. m. tudományegyetem könyvtára; GALGÓCZY János; a koronázási ünnepélyt rendező bizottság útján a m. kir. kormány; a Magyar Nyelv szerkesztősége; dr. PEREGRINY János; dr. TAKÁTS Sándor.

A kézirattárban ez évben egyedül dr. HOLUB József segédőr teljesített szolgálatot, s minthogy ő intézte a háborús gyűjtemény ügyeit is, csak a legszükségesebb folyómunkákat, a gyarapodások bevezetését és a közönség kiszolgálását végezhetette el. Az év nagy részében a kézirattárban dolgozott a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr engedélye folytán a Nemzeti Múzeumban szolgálatot teljesítő dr. VÁCZY János főgimnáziumi tanár, aki folytatta az irodalmi levelestár anyagának a múlt évben megkezdett regesztázását.

A kézirattári használat statisztikáját a következő adatok mutatják: 135 kutató használt 297 kéziratot, 1157 irodalmi levelet, 17 irodalmi anekdotát és 3 zenei levelet; 23 térítvényre kölcsönadtunk 36 kéziratot, 1 irodalmi anekdotát és 31 rajzot, vagyis összesen 158 kutató használt 1532 darabot (1916-ban 226 kutató 2269 darabot).

IV. *Levéltár.* Gyarapodás vétel útján 740 db, ajándék útján 907 db, hagyaték útján 109 db és 99 csomag, más osztályból való áttétel útján 10 db, hivatalos másolás útján 1 db, örökletét útján 2266 db irat és nyomtatvány. Összes gyarapodás tehát 4033 db és 99 csomag (1916-ban 4245 db, 1 láda és 2 csomag). Vételre 2428 koronát fordítottunk (1916-ban 1076 koronát). Ajándékaikkal a következők gazdagították a levéltár anyagát:

Dr. ÁLDÁSY Antal, K. EÖRSSY Károly, FRAKNÓI Vilmos, GRIMM János, BÁRÓ HATVANY Lajos, JEDLICSKA Pál (hagyaték), KLEMENS József, Aulendorfi gróf KÖNIGSEGG Ferenc, MADZSAR Imre, MOLNÁR Dezső, tasnádi NAGY Gyula, budahegyi PAUER János, POLLÁK Á. Hermann, SÁGI János, báró SZALAY Imre, SZENTIVÁNYI József, dr. SZIVÁK Imre (hagyaték); örökletéjikkel pedig: BIRÓ Pál, Géza és Antal, GÖRGEY Albert, HORVÁTH Géza és PIVÁNY Jenő.

A gyarapodás a levéltári törzsgyűjtemény csoportjai között így oszlik meg: 174 eredeti középkori oklevél, 2 középkori oklevél másolata, 1 külföldi középkori oklevél, 1075 db és 99 csomag újkori irat és nyomtatvány, 3 külföldi újkori irat, 42 db címereslevél és nemesi irat, 2 db kisebb céhirat, 32 db 1848/49-es irat és nyomtatvány, 538 gyászjelentés.

A címereslevelek és nemesi iratok csoportja a következő darabokkal gyarapodott: 1) 1431. júl. 16. Nürnberg. ZSIGMOND király címereslevele SZARVASDY Lőrinc részére (egyszerű másolat és festett címerkép, 2 db). 2) 1509. jan. 25. Nagyszombat. II. ULÁSZLÓ király címereslevele BENKNER János részére (egyszerű másolat). 3) 1511. jún. 24. Buda. II. ULÁSZLÓ király bárói diplomája ákosházi SÁRKÁNY Ambrus részére (egyszerű másolat). 4) 1517. nov. 1. Buda. II. LAJOS király címereslevele BENKNER János részére (egyszerű másolat). 5) 1519. nov. 30. Buda. II. LAJOS király címereslevele Marthonosi BARÁTH Márton részére (egyszerű másolat). 6) 1540. jan. 18. Várad. I. JÁNOS király címereslevele Nagythuri SZABÓ Benedek részére (egysz. más.). 7) 1543. aug. 8. Prága. I. FERDINÁND király címereslevele SZIGETHY Gergely részére (egysz. más.). 8) 1548. május 8. Augsburg. I. FERDINÁND címereslevele Eperjes város részére (egysz. más.). 9) 1555. febr. 25. Augsburg. I. FERDINÁND címereslevele Báltaszéki BORNEMISSZA János és SZÉKY Máté részére (egysz. másolat és címerrajz 2 db). 10) 1558. aug.

17. Bécs. I. FERDINÁND címereslevele Eperjes város részére (egysz. más.). 11) 1569. máj. 14. Bécs. MIKSA király címereslevele MOES Zsigmond részére (egysz. más.). 12) 1579. ápril 4. RUDOLF király Hahódi RÉTAY János részére kiadott címeres levelének kivonatos másolata. 13) 1588. dec. 3. Gyulafehérvár. BÁTHORY Zsigmond címereslevele GRAISINC Cyrill részére (egysz. más.). 14) 1589. márc. 21. Prága. RUDOLF király címereslevele Megyesi WEISS más-kép FEHÉR Mihály részére (egysz. más.). 15) 1591. nov. 4. Prága. RUDOLF király címereslevele Késmárki MOES Zsigmond részére (egysz. más.). 16) 1605—1609. BOCSKAY István címereslevele SZABÓ György részére (egysz. más.). 17) 1606. július 20. Kassa. BOCSKAY István címereslevele HARANGHY Ferenc, János és György számára (Eredeti). 18) 1609. márc. 29. Bécs. II. MÁTYÁS címereslevele VÉGH Gergely részére (egysz. más.). 19) 1609. nov. 23. Pozsony. II. MÁTYÁS címereslevele TARJÁNY Demeter részére (egysz. más.). 20) 1619. febr. 9. Bécs. II. MÁTYÁS király címereslevele GYŐRI Mátyás deák számára (Eredeti). 21) 1621. nov. 2. Morva-Bród. BETHLEN Gábor címereslevele TEMESVÁRY János részére (egysz. más.). 22) 1622. jún. 15. Sopron. II. FERDINÁND címereslevele VIRÁGH György részére (egysz. más.). 23) 1629. dec. 16. Gyulafehérvár. BRANDENBURGI Katalin címereslevele Reczei KALMÁR Mihály részére (egysz. más.). 24) 1649. okt. 12. Bécs. III. FERDINÁND címereslevele BÁNOVICH Ferenc részére (egysz. más.). 25) 1651. márc. 14. Bécs. III. FERDINÁND címereslevele LISZKA János részére (egysz. más. és címerrajz, 2 db). 26) 1654. szept. 6. Gyulafehérvár. RÁKÓCZI György címereslevele BARÓNYAI Péter részére (egysz. más 2 példány). 27) 1663. jan. 23. Bécs. I. LIPÓT címereslevele BIRÓ Gergely és fiai Márton és István és Márton felesége TÜSÉR Dorottya részére (eredeti). 28) 1669. márc. 27. Bécs. I. LIPÓT címereslevele HORVÁTH Péter részére (egysz. más.). 29) 1671. márc. 6. Fogaras. APAFFY Mihály címereslevele Brassói GREISSINGH István részére (egysz. más.). 30) 1676. szept. 25. Gyulafehérvár. APAFFY Mihály címereslevele Régeni KOVÁCS János részére (egysz. más.). 31) 1678. febr. 8. Fogaras. APAFFY Mihály címereslevele SOBEL Simon részére (egysz. más.). 32) 1679. febr.

24. Fogaras. APAFFY Mihály címereslevele Lensényi STURZA Illés részére (egysz. más.). 33) 1697. nov. 16. Viski TÖRÖS Imre címerkérő folyamodványa (egysz. más.). 34) 1697. nov. 16. Bécs. I. LIPÓT címereslevele Viski TÖRÖS Imre részére (egysz. más.). 35) 1717. júl. 15. Bécs. III. KÁROLY címereslevele SÁNDOR János, fia János és felesége BERKI Erzsébet részére (eredeti). 36) 1770. okt. 10. Bécs. MÁRIA TERÉZIA címereslevele SCHOBEL József Traugott részére (egysz. más.). 37) 1800. jún. 20. Kassa. Abaujvármegye nemesi bizonyítványa BIRÓ István és János, úgyszintén másik János és Péter részére (eredeti). 38) 1826. jún. 5. Szegvár. Csongrád vm. nemesi bizonyítványa özv. BIRÓ Jánosné CSUTS Ilona és gyermekei részére (eredeti).

A szerzemények közül kiemelendők a közetkezők: 1) STAHEL (SZÁMWALD) Gyula altábornagynak PIVÁNY Jenő által örökletébe helyezett iratai. STAHEL Gyula, aki az 1848/49-es szabadságharcban a honvédseregben főhadnaggyá lett s Világos után külföldre bujdosott, a külföldön maradt magyar emigránsok közül a közpályán a legtöbbre vitte azáltal, hogy 1861-ben kitört amerikai polgárháborúban kiváló képességei folytán altábornagy és hadtestparancsnok lett, a háború után pedig az Egyesült Államok diplomáciai szolgálatában töltött be magas és felelősségteljes állásokat. 2) ISTVÁN főherceg nádor levelei OSITZKY Rosinához, HERMINA főhercegnő komornájához. 3) NATÁLIA szerb királyné és környezetének levelezése. 4) JEDLICSKA Pál hagyatékából származó saját gyűjtésű és a JEZERNICZKY családra vonatkozó iratok. 5) FRAKNÓI Vilmos által ajándékozott iratok középkori és XVI. sz.-beli köztörténeti fontosságú darabok. 6) I. FERDINÁND-nak 1528-ban kelt az alsó-ausztriai reformációs mozgalmak ellen kiadott nyomtatott pátense. 7) MADARÁSZ József hagyatékából származott és vétel útján szerzett emigrációs és legújabbkori iratok, különösen pedig MADARÁSZ László, volt 1848/49-iki rendőrminiszternek Amerikából öccséhez MADARÁSZ Józsefhez és hozzátartozóihoz intézett számos levele.

A már régebben letéteményezett családi levéltárak közül kiegészítést nyert: a BUGARIN-HORVÁTH-levéltár 1485 darabbal és görgői és toporczy GÖRGEY család levéltára 679 darabbal, melyek

közül kiemelendők GÖRGEY Arthurnak klagenfurti feljegyzései (1849—1867), valamint az 1848/49-iki szabadságharcra vonatkozó jegyzetei.

A rendkívüli háborús körülmények folytán a levéltári teendők is módfelett megszorodtak. Különösen a levéltári kutatók száma, valamint a levéltári kérdések, nemességi ügyek stb. iránt személyesen vagy levél útján érdeklődők száma növekedett meg feltűnően, viszont a levéltári személyzet békeidőbeli létszáma teljesen lepadt: összesen két levéltári tisztviselő — szolgál nélkül — végzi a levéltár összes, úgy szellemi, mint tudományos adminisztratív feladatait, valamint fizikai teendőit is. Természetes, hogy ilyen körülmények között a M. N. Múzeum levéltára egyéb céljaitól és feladataitól eltekintve kénytelen volt megelégedni azzal, hogy megfeszített munkával és energiával elvégezhesse a folyómunkákat, adminisztratív teendőket, kisebb szerzemények feldolgozását és a nagyközönség hiánytalan és pontos kiszolgálását.

A levéltári használat statisztikáját a következő adatok mutatják: 296 kutató használt 71.288 db iratot, nyomtatványt és fényképet, (1916-ban 238 kutató használt 34.442 darabot). 20 térítvényen kikölcsönöztünk 1820 db iratot, nyomtatványt és fényképet (1916-ban 18 térítvényen 371 darabot).

V. *Háborús gyűjtemény.* A Magyar Nemzeti Múzeum Orsz. Széchényi-Könyvtárának háborús gyűjteménye az 1917. év folyamán vétel útján 25.137, ajándék útján 7657, hivatalos küldemények útján pedig 5683, összesen 38.477 darabbal gyarapodott. A vásárlásra fordított összeg 16.767'97. korona, 14. 065'46 márka, 5148'10 frank és 178'15 hollandi forint. (Az év végén a gyűjtemény 125.123 darabra rugott.) A háborús gyűjteményt ajándékaikkal a következők gyarapították:

Albániai osztrák magyar főparancsnokság, ALFÖLDI András, ANGYAL Dávid, BAJNOK Jusztinián, BAKA János, BALOGH Rudolf, BÁTKY Zsigmond, BARABÁS Samu, belgrádi cs. és kir. kat. főkormányzóság, berlini cs. és kir. főkonzulátus, BOZGA Miklós, cs. és kir. VII. hadtestparancsnokság, cs. és kir. 85. gy. e. parancsnoksága, CSIKI E., DAUBNER József, Debreceni polg. fiúiskola igazgatósága, ELEK Arthur, Erdélyi hadikiállítás, ERNVEY József, FEJÉRPATAKY Ászló, FISCHER Ödön, FREYER Ferenc, Front szerkesztősége, GAGYI Jenő

Gálfalvi RÉTHY Gyuláné, GELLÉRT Pál, GÓHL Ödön, GESZTI János, GOLDSCHMIDT Max, GOMBOCZ Endre, GYŐRY Tibor, GREXA Gyula, Gyulai cs. és kir. állomásparancsnokság, Hadsegélyző hivatal, HALAVÁTS Gyula, HÁMOS Pál, HANDEL Győző, HÁZI Jenő, 66. tábori újság szerkesztősége, HOFFMANN Mária, HERMANN Győző, HORVÁTH Ödön, HOFFMANN Géza, HADZSITS Emil, HORVÁTH Géza, ILOSVAY L., Isonzamenti tárogató szerkesztősége, ISOZ Kálmán, IVÁNYI Béla, JOHN dr., KARDOS Elemér, K. u. k. Kriegsarchiv, K. u. k. Militärgouvernement in Serbien, gróf KÁROLYI Lászlóné, KIRÁLY Emma, KONTSÉK Géza, KOPPÁNY Alfréd, Külügyminisztérium, Berlini konzulátus, KUMLIK Emil, LAURINGER Ernő, LEFFLER Béla, Leibitz város polgármestere, KEHR János és fia, Lembergi városi levéltár, Lengyel nemzeti bizottság, LESSIG Andor, LÉVAY Mihály, dr. LOEHR Ágoston, LUKINICH Imre, Magyar földrajzi intézet rt., Magy. kir. belügyminisztérium, M. heraldikai és genealogiai társ., M. kir. VI. h. gy. e. parancsnoksága, MAJOVSZKY Pál, MELICH János, MIKLÓS Gyula, MOESZ Gusztáv, Montenegrói cs. és kir. katonai parancsnokság, Német konzulátus, OSVÁTH L., Pancsovai ügyészség, PATEK Ferenc, Pécsi kir. ügyészség, PONGRÁCZ Károly, Pozsonyi kir. ügyészség, RICKL Antal, RÓNAY Jenő, RÖMER Gyula, ROTKAY István, Sala et Co. cég, SÁNDOR Imre, SCHMIDT Tibold, SHWARZ Ignác, SEMAYER Vilibáld, SIKLÓSSY László, SZABÓ Dezső, SZABÓ Ervin, SZABÓ László, SZÁDECZKY K. Lajos, SZALAY József, SZALAY László, SZÁSZ Jenő, SZMRECSÁNYI Miklós, Székelyudvarhelyi ügyészség, SUPKA Géza, SULICA Szilárd, 16-os honv. szerkesztősége, TOLNAI Hugó, TORNALJAI Zoltán, Trapezunti főkonzulátus, Trencséni áll. felsőleányisk., Ungvári polg. leányiskola igazgatósága, VADÁSZ Ede, VÁRADI Ödön, WEISZ Géza, ZSINKA Ferenc.

VI. *Folklore-gyűjtemény.* A Folklore Fellows néphagyományt kutató nemzetközi tudományos szövetség magyar osztálya 1912—1915. évi országos gyűjtéseinek eredményeiből ezen új osztály számára minden ellenszolgáltatás nélkül átszolgáltatott 309 népmesét, 54 miszteriumot és alakoskodó játékot, 336 balladát, 28 betyárhistoriát és rabéneket, 215 mondát, 56 legendát, 2 regőseneket, 60 adomát, 18.901 népdalt, 322 verseslevelet, 1403 lakodalmi verset és kurjongató rigmust, 352 verses köszöntőt és mondókát, 155 verses imádságot, 342 halotti éneket, 67 vallásos verset, 9 hintadalt, 302 verses sírfeliratot, 16 emlékverset, 35 husvétii öntöző verset, 330 gyermekdalt, 602 találós kérdést és találós mesét, 136 közmondást és szólásmódot, 37 állathivogató mondókát, 73 szójátékot, 100 népdallamot, továbbá 470 babonás szokást, 4039 babonás hiedelmet, 8 mithoszi emléket, 126 jóslást, 16 ráolvasást, 302 vegyes népszokást, 331 gyermekjátékot és kiolvasót, 114 vegyes adalékot: összesen 31.127 adalékot és 15 menyegzői

szokásgyűjteményt és 18 tájnyelvi tanulmányt. E gyűjtéseket a következő vidéki gyűjtőszövetségek végezték: a sárospataki 59, az egri 28, a győri 11, a pápai 20, a nagyszalontai 11, a csurgói 7, a csáktornyai 5, a kassai 2, a kisujszállási 3, a kaposvári és komáromi 1—1 gyűjtővel.

Megszerveztetett továbbá a szegedi, kecskeméti és pécsi szövetség is, melyeknek közadakozásból kitűzött pályadíjaira a kitört háború miatt már nem érkeztek be gyűjtemények. A régebbi szövetségek közül is csak a nagyszalontai működött és beküldött 6 népmesét, 33 mondát, 20 balladát, 71 betyárhistóriát, 880 népdalt, 2 siratót, 31 verses sírfeliratot, 606 babonát és 9 külön gyűjteményt.

A lipcsei G. Fock könyvkereskedő cég 457. sz. Folklore c. katalógusából az összehasonlító tudományos műveletekre utalt új osztály nélkülözhetetlen szakkönyvtárának megalapozása céljából kiválogattott 24.000 korona értékű egyetemes irodalmi termék, amelynek megvételére a magas minisztérium megadta a vásárlási engedélyt.

Megkezdett a folklore-irodalom kis kartonlapokra írott egyetemes katalógusának olyképen való elkészítése, hogy ez a folklore-osztályban lévő szakkönyvtár anyagának az Orsz. Széchényi-Könyvtár különböző szakaiban s a székesfőváros nagyobb nyilvános könyvtáraiban található műveknek is tudományos csoportok szerint rendezett központi katalógusa legyen. Kicéduláztatott eddig 22 szak s megkezdett a Néprajzi Osztály szakkönyvtárának nyomtatott katalógusai alapján történő cédulázása is. Elkészült eddig 4353 cédula.

Az Orsz. Széchényi-Könyvtár tisztviselőikara az 1917. év folyamán a következő munkásságot fejtette ki:

DR. SEBESTYÉN GYULA

osztályigazgató, a M. Tud. Akadémia levelező tagja, a Kisfaludy-Társaság r. tagja, a helsingforsi Finnugor-társaság I. tagja, a M. Néprajzi Társaság elnöke és a Folklore-Fellows magyarországi elnöke.

1. Arany János és a hagyomány. Elnöki megnyitó beszéd a M. Néprajzi Társaság 1917. évi XXIX. rendes közgyűlésén. Ethnographia 1917. évi foly. I—VI. füzet.

2. Gyászbeszéd báró Szalay Imre ravatalánál. U. o. 313. l.
3. Gailél Vitos a székely rovásírásról. U. o. 141. l.
4. Tylor Magyarországon. U. o. 143. l.
5. Báró Szalay Imre (Nekrolog) Budapesti Szemle 1917. szept. füz. 464. l.
6. Jelentés a népköltési gyűjtés országos szervezéséről. A Kisfaludy-Társaság évlapjai. Uj foly. L. köt. 1916—1917. 173. l.
7. Kritikai tévedések a rovásírás körében. Századok, 1917. évi foly. 318. l.
8. Szerkesztette a Magyar Néprajzi Társaság értesítőjét, az *Ethnographiát*.
9. Szerkesztette a Kisfaludy-Társaság *Magyar Népköltési Gyűjtemények* új folyamát.

DR. MELICH JÁNOS

c. és j. osztályigazgató, c. ny. rk. egyetemi tanár, ak. l. tag, a Magyar Nyelvtudományi Társaság titkára, a helsingforszi Finn-ugor t. tagja.

1. Egy fejezet a történeti magyar hangtanból. (Nyelvtud. Közlemények 44. köt. 333—373. l.)
2. A régi magyar ch, h hangról. (Nyelvtud. Közlemények 44. k. 44. l.)
3. a Magyar Nyelv c. folyóiratban megjelent értekezések és cikkek, szövegtételek saját, valamint K. P., Kemenes Pál, L. J., Melegdi János. P. R., R. T. nevek alatt. A középfok *jabb-jebb* képzőjéről; A *ö, ő* hang; Szöghajú; Muszáj mult ideje; Szakvélni; Balog; Csempe; Pópa; Inylődik; Kegyelmeztessen; Tesziveszi; Lanczkenet; A kófic szóhoz; Orosz-ruszkai; Cserecsény; A Hon; Az Est; Cserebi; Susárló; Hadács; Szu-por; Nyugszó; Kálmánkörte; A moldvai csángók; Cseperkő; Adalék a kicsinyítő képzés történetéhez; Gerdsa; Nemvalód; Zita királyasszony neve; Emberöl. *ö*; Pópa; Kinga; Régi nyelvemlékeink; Csepke; Lovag; Pápai Páriz székely szavairól; A nott-, nul-, ni ragokról; A Birck kód.; Hernád; Holland; Csaláncsuc; Majos; Mi ez?, Magyartalan többes; Zri; Hungaria Domina gentium; Nikib. kiadás; Azonfelül több névtelen szerkesztői üzenet.
4. SZILY Kálmánnal szerkesztette a Magyar Nyelv 1917. évi folyamát.
5. Magyar Etymologiai Szótár. GOMBOCZ Zoltánnal együtt. (A VII. füzet kéziratát 1917. októberben adták be, a nyomdai viszonyok miatt csak 1918-ban fog megjelenni.)

KERESZTY ISTVÁN

igazgató ör.

1. Csiky János halála. («Ethnographia» 4. sz.)
2. Tudományos Akadémiánk Wagner-könyve. («Magyar Kultúra» 12. sz.)
3. «Don Quijote» Ábrányi E. operája. (U. o. 24. sz.)
4. Lichtenberg H. «Wagner R.» és Haraszti E. «Wagner Magyarországon» «Századok» 4. és 7. sz.
5. Forrásművek kellene! Több apró cikk; ezenkívül francia és német értekező cikkek fordítása. («Szinfonia.»)
6. «Don Quijote» id. és ifj. Ábrányi Emil operája. («Vasárnapi Ujság» 49. sz.)
7. Zenei politika. («Zenei Szemle» 2. sz.)

8. A magyarság a Riemann-lexikonban. (U. o. 7. sz.)
9. Dr. HARASZTI Emil könyve: Wagner Richárd és Magyarország. (U. o. 10. sz.)
10. Önnállóan jelent meg: «Háborús nótás könyv» (dr. Kiss Menyhérttel szerk.) Kiadta a M. kir. Honv. Min. Hadsegélyző hivatala. (Kézirat 1915-ből.)
11. Kéziratban: Dalszöveg fordítások (részben sajtó alatt.)

DR. BÁTKY ZSIGMOND

igazgató ör.

1. Magyarország néprajza. (A magyar szent korona országainak leírása. Kiadja a Magyar Földrajzi Társaság.)
2. Szerkesztette (dr. LITTKÉ Auréllal) a *Földrajzi Közleményeket*.
3. Kisebb cikkek és könyvismertetések. Ugyanebben.
4. Szerkesztette a *Zsebatlaszt* 1918-ra a M. Földrajzi Intézet megbízásából.
5. Kisebb cikkek. Ugyanebben.
6. Többféle térkép szerkesztése a M. Földrajzi Intézet megbízásából.
7. Tankönyvbírálatok a vall. és közokt. miniszter megbízásából.

DR. FITOS VILMOS

ör.

1. Milyen tudomány a geográfia? (Földrajzi Közlemények XLV. köt. VII—VIII. füzet és különnyomat.)
2. A földrajzi gondolat. Könyvbírálat ugyanott és viszonyválasz. (IX—X. füzet.)

DR. BAJZA JÓZSEF

ör.

1. Könyvtárunk balkáni feladatai. (Magyar Könyvszemle 1—2 f.)
2. Bírálatok: a) GULYÁS Pál: Mátyás király könyvtára. (Phil. Közl. 4. f.)
- b) THALLÓCZY-SUFFLAY: Povijest Jajca (Századok 7—8. sz.) c) SENOA Milán: Geografska bibliografija és d) Statisticki Atlas Hrvatske. (Földr. Közl. 9—10. sz.)
3. 20 politikai cikk a horvát és bosnyák állapotokról. (Uj Nemzedék 18—50. sz.)

DR. SULICA SZILÁRD

segédör.

1. Szerkesztette a Budapesten megjelent *Desteptarea* c. lapot.
2. Állandó munkatársa a Brassóban megjelenő *Gazeta Transilvaniei* c. lapnak.
3. Cikkek a Nagyszébenben megjelenő *Telegraful Roman* c. lapban.

DR. HOLUB JÓZSEF

segédör, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság jegyzője.

1. A főispán és alispán viszonyának jogi természete. (Fejérpataky-Emlék-könyv. Bővített különnyomatban is.)

2. Zala vármegye vámhelyei és úthálózata a középkorban. Századok, 1. sz.
3. A nádor szerepe a koronázáson. U. o.
4. Fiume címere. Turul 1—4. f.
5. Bosznia címere. U. o.
6. Szolgabíró. Magyar Nyelv 7—8. f.
7. Könyvismertetések a Turulban és a Századokban.
8. Szerkesztette a *Turul*, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság közlönyét ÁLDÁSY Antallal.

DR. MADARASSY LÁSZLÓ

segédőr, a Magyar Néprajzi Társaság titkára.

Kisebb közlemények az Ethnographiában és a Földrajzi Közleményekben.

DR. JAKUBOVICH EMIL

segédőr.

1. A Nagyszombati Codex írója. (Magyar Nyelv. 1917. évf. 12. l.)
2. Egy régi magyar szótár téves nyoma. (U. o. 49. l.)
3. Kisebb cikkek: Kinga, Csantavér, Ohudalov, Lassú. (U. o. 300. l.)
4. Budapest székesfőváros oklevéltára számára gyűjtötte az adatokat a magyar nemzeti múzeumi levéltár családi letéteiből.
5. A Magyar Nyelvtudományi Társaság megbízásából gyűjtötte a középkori oklevélbeli magyar szavakat és személyneveket.
6. A magyar nemzeti múzeumi levéltár középkori kir. adományleveleiből gyűjtötte az adatokat a «Magyar Hősök Emlék-könyve» c. műhöz.

DR. RÉDEY TIVADAR

segédőr.

Eredeti költemények, műfordítások és könyvismertetések *Nyugat, A Hét, Vasárnapi Ujság, Élet, A Társaság és Ébresztő* c. folyóiratokban.

DR. SIKABONYI ANTAL

segédőr.

1. A háborús népköltészet. (Pesti Napló 1917. aug. 30.)
2. Az alkotó lélek és a háború; Budapest. Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság kiadása 1918. 8-r. 160 l.
3. A sárospataki Rákóczi-könyvtár: HARSÁNYI István könyvéről. (Könyvtári Szemle 1917. 2. füzet.)
4. Irodalomtörténeti vonatkozású és hirlapokkal, könyvtárakkal s múzeumokkal foglalkozó cikkek a Tolnai Világlexikonban.

DR. TÓTH ZOLTÁN

segédőr.

1. Az államterület biztonsága. Földrajzi közlemények 311—361 lap.
2. Könyvismertetések: a) Hadtörténelmi közlemények 359—361 lap.

(SZABÓ Dezső, küzdelmeink a nemzeti királyságért.) *b)* Századok 626—629.
(GULYÁS Pál, Könyvtári problémák.)

3. Középkori királyi adománylevelekből gyűjtötte az adatokat a «Magyar Hősök Emlék könyve» című műhöz.

DR. ZSINKA FERENC

segédőr.

GERGELY Sámuel: Teleki Mihály levelezése. VII. köt. Könyvismertetés.
Századok 1917. évf.

TÓTH JÓZSEF

Csanád vármegye nyugalmazott főjegyzője, szakdíjnok.

Magyar miniszterek és közös miniszterek 1867—1916. (I. Ferencz József megkoronázatásától haláláig.) Szinkronisztikus grafikum, közöltetett a Budapesti Közlöny hivatalos lap 1917. június 7. napján 129. sz. a. megjelent számában.

DR. NÉMETH GYULÁNÉ SZ. DR. SEBESTYÉN IRÉN

gyakornok.

1. Finnország. (Zsebatlasz 1918.)
- 2 GULYÁS Pál «Könyvtári Problémák» c. könyvének ismertetése. (Magyar Könyvszemle XXVI. évf. 1—2. f.)

DR. BARTONIEK EMMA

gyakornok.

A koronázási eskü fejlődése 1526-ig. Századok 1917. évf. 1. sz.

DR. RÓHEIM GÉZA

gyakornok.

1. A kazár nagyfejedelem és a turul monda. (Ethnografia 1917. és Különnyomat Hornyánszky.)
2. Spiegelzauber Inago 1917. Különnyomat Heller (Wien.)